Practical Law: הלכה

Rambam, Foundation Laws of the Torah 6 הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו

א כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּאַבְרָהָם. קֹדֶשׁ אַף זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוּא קֹדֶשׁ. כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּלוֹט חוֹל חוּץ מִזֶּה (שם יט) אַל נָא אֲדֹנָי הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן. כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּגִבְעַת בִּנְיָמִין קֹדֶשׁ. כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִיכָה חוֹל. כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּנָבוֹת קֹדֶשׁ. כָּל שְׁלֹמֹה הָאָמוּר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ וַהֲרֵי הוּא כִּשְׁאָר הַכִּינוּיִים חוּץ מִזֶּה הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה. כָּל מַלְכַיָּא הָאָמוּר בְּדָנִיֵּאל חוֹל חוּץ מִזֶּה אַנְתְּ מַלְכָּא מֶלֶךְ מַלְכַיָּא וַהֲרֵי הוּא כִּשְׁאָר הַכִּנוּיִים:

(1) All the names that are said in connection with Avraham are sacred. Even this that is said, "*Adon--ai*, If I have found favor in Your eyes" (Genesis 18:3) is sacred. All the names that are said in connection with Lot are profane except for this: "No! Please *Adonai!* You see— now, Your servant has found favor ..." (ibid., 19:18-19) All the names that are said in connection with Giv'at Binyamin (Judges 21) are sacred. All the names that are said in connection with Mikhah (Judges Chapters 17-18) are not sacred. All the names that are said in connection with Navot are sacred. Every "Shlomoh" that is said in the Song of Songs is sacred, and is like the other terms for God, except for this: "The thousand is for you, Shlomoh." (Song of Songs 8:12) All "kings" that are said in connection with Daniel are profane, except for this: "You are the King, the King of Kings," (Daniel 2:37) and it is like the other terms for God.

TOLDOT FOR WEDNESDAY תולדות ליום רביעי

TORAH תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי וו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

לד וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ
וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: **פ** וַיְעַקֹב יְהַב לְעֵשָׂו לְחֵם וְתַבְשִׁיל דְּטִלוֹפְחִין וַאֲכַל וּשְׁתִי
וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט עֵשָׂו יָת בְּכֵרוּתָא: **כו א** וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב
הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ
מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַהֲוָה כַּפְנָא בְּאַרְעָא בַּר מִכַּפְנָא קַדְמָאָה דִּי הֲוָה בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם

(34) Then Yaakov gave Eisav bread and lentil stew. He ate and drank, and then he got up and went. And Eisav scorned the birthright. **26** (1) And there was a famine in the Land, besides the first famine that had taken place during Avraham's days. So Yitzhak went to Avimelekh, king of the Philistines — to

RASHI רש"י

(34) **And Eisav scorned [the birthright]** — *Here, Scripture attests to Eisav's evil [by telling us that after having sold the birthright for next to nothing, he ate, drank, got up and* (לד) **וַיִּבֶז עֵשָׂו.** הֵעִיד הַכָּתוּב עַל רִשְׁעוֹ שֶׁבָּזָה

וַאֲזַל יִצְחָק לְוָת אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דִּפְלִשְׁתָּאֵי לִגְרָר: ב **וַיֵּרָא אֵלָיו יְדוָֹד וַיֹּאמֶר**
אַל־תֵּרֵד מִצְרַיְמָה שְׁכֹן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ: וְאִתְגְּלִי לֵיהּ יְיָ וַאֲמַר
לָא תֵחוֹת לְמִצְרַיִם שְׁרֵי בְּאַרְעָא דִּי אֵימַר לָךְ: ג **גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמְּךָ**
וַאֲבָרְכֶךָּ כִּי־לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל וַהֲקִמֹתִי
אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: דּוּר בְּאַרְעָא הָדָא וִיהֵי
מֵימְרִי בְסַעְדָּךְ וְאֵבָרְכִנָּךְ אֲרֵי לָךְ וּלְבָנָךְ אֶתֵּן יָת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְאָקִם יָת קְיָמָא דִּי קַיֵּמִית
לְאַבְרָהָם אֲבוּךְ: ד **וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזַרְעֲךָ**
אֵת כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וְאַסְגֵּי יָת

Gerar. **(2)** And the Lord appeared to him, and said: Do not go down to Egypt. Dwell in the Land of which I shall tell you. **(3)** Sojourn in this Land, and I shall be with you and bless you. For I shall give all these territories to you and to your descendants, and I shall uphold the oath that I swore to your father, Avraham. **(4)** I shall make your offspring as numerous as the stars of the heaven, and I shall give these territories to your descendants. And all the nations on

RASHI **רש"י**

went to resume his evil activities,] he [then wilfully] scorned the Holy Service of the Omnipresent. **(2) Do not go down to Egypt** *— [Why did God say this to Yitzhak?] Because Yitzhak thought of going down to Egypt, just as his father had done at the time of the famine. Thus, God said to him: "*Do not go down to Egypt*! For you are a burnt-offering without a blemish, and so, being anywhere other than the Land [of Israel] is not proper for you." [That is to say, just as a burnt-offering falls under the category of "holy of holies," and must not be taken outside the precincts of the Holy Temple courtyard, so too, you have been sanctified on Mount Moriah as a "burnt-offering without blemish," and you must not go outside the Holy precincts of the Land of Israel]* (Bereishit Rabbah *64:3).* **(3) האל** *— [This word is] similar to the word* **האלה**, *meaning "these" (and see* Bereishit Rabbah *end of 64:3).* **(4) Will bless themselves through your offspring —** *i.e., a man will say to his son: "May your offspring be like the offspring of Yitzhak." Likewise, wherever the expression [of being "blessed through someone"] occurs in Scripture [it means that people will bless by saying, "May you be like such-and-such"]. And the following verse is the prime example of all [these verses which express this idea, by actually specifying it:] (Genesis 48:20): "Israel will bless through you (***בך יברך***), saying, May God make you [like Efraim and Menashe]" (see Rashi on*

עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מָקוֹם: (ב) **אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה.** שֶׁהָיָה
דַּעְתּוֹ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁיָּרַד אָבִיו בִּימֵי הָרָעָב
אָמַר לוֹ אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה. שֶׁאַתָּה עוֹלָה תְּמִימָה
וְאֵין חוּצָה לָאָרֶץ כְּדַאי לְךָ: (ג) **הָאֵל.** כְּמוֹ הָאֵלֶּה:
(ד) **וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ.** אָדָם אוֹמֵר לִבְנוֹ יְהִי זַרְעֲךָ
כְּזַרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק וְכֵן בְּכָל הַמִּקְרָא וְזֶה אָב לְכֻלָּן בְּךָ
יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשִׂימְךָ וְגוֹ' וְאַף לְעִנְיַן הַקְּלָלָה

בְּנָךְ סַגִּיאִין כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְאֶתֵּן לִבְנָיךְ יָת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנָךְ כֹּל עַמְמֵי אַרְעָא: ה עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי: חֲלַף דִּי קַבִּיל אַבְרָהָם בְּמֵימְרִי וּנְטַר מַטְרַת מֵימְרִי פִּקּוֹדַי קְיָמַי וְאוֹרָיָתָי:

earth will bless themselves through your offspring. (5) Because Avraham listened to My voice and kept My charge, My commandments, My statutes and My laws.

RASHI רש"י

Genesis 12:3). Now, conversely, even regarding a curse, we find the same idea [of people cursing "through someone," as the verse states regarding the unfaithful wife (Numbers 5:27)]: "And the woman will become a curse," i.e., anyone who [wishes to] curse his enemy, will say, "May you be like that woman!" And similarly, in the verse (Isaiah 65:15),"And you will leave your name as an oath for My choice ones," i.e., anyone who [wishes to] make an oath, will say, "May I be like them, if I did such-and-such!" [thus, the concept of being cursed "through someone"]. (5) **Avraham listened to My voice —** *when I tested him;* **And kept My charge —** *[This term* משמרת *derived from* שמר*, "to guard," refers to] precautionary enactments which are imposed over and above the explicit warnings already stated in the Torah, in order to distance [a person from the possibility of transgressing the actual prohibitions themselves]. For instance, [over and above the prohibition to cohabit with certain relatives specified in the Torah, in order to prevent this from being transgressed, there is a precautionary enactment which prohibits cohabitation with even] "second-degree" relatives. Another example is* shevut *on* Shabbat *[whereby certain activities, although technically permitted on* Shabbat*, become prohibited by this Rabbinical enactment called* shevut*, thus ensuring the proper sanctity and holy atmosphere that* Shabbat *should embody] (see Yevamot 21a);* **My commandments —** *[refers to] those [socially understandable] laws, which, even if they had not been written in the Torah, would be worthy of being commandments [i.e., which man himself would naturally formulate as laws]. For instance, [the prohibition against] robbery and murder (Yoma 67b);* **My statutes —** *[refers to] those laws which the evil inclination and the nations of the world criticize. For instance, [the prohibition against] eating pig and [against] wearing* shatnez *[i.e., wearing a garment which has in it a combination of wool and linen fibers (see Leviticus 19:19 and Rashi there)]. For these laws do not have a reason [that is logically identifiable to man] — rather, they represent the decree of the King and His statutes (*חוקות*) for His servants [the people of Israel] (Yoma 67b);* **And My laws —** *[The term for "My laws" here,* תורתי*, literally, "My (two) Torahs," alluding to the Written*

מָצִינוּ כֵּן וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה שֶׁהַמְּקַלֵּל שׁוֹנְאוֹ אוֹמֵר תְּהֵא כְּפִלּוֹנִית וְכֵן וְהִנָּחֲתָם שְׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי שֶׁהַנִּשְׁבָּע אוֹמֵר אֱהֵא כְּפִלּוֹנִי אִם עָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ: (ה) **שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי.** כְּשֶׁנִּסִּיתִיו אוֹתוֹ: **וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי.** גְּזֵרוֹת לְהַרְחָקָה עַל אַזְהָרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כְּגוֹן שְׁנֵיוֹת לָעֲרָיוֹת וּשְׁבוּת לְשַׁבָּת: **מִצְוֹתָי.** דְּבָרִים שֶׁאִלּוּ לֹא נִכְתְּבוּ רְאוּיִין הֵם לְהִצְטַוּוֹת כְּגוֹן גְּזֵל וּשְׁפִיכוּת דָּמִים: **חֻקּוֹתָי.** דְּבָרִים שֶׁיֵּצֶר הָרָע

RASHI **רש"י**

Torah, and] the Oral Torah, the laws [that were handed down orally by God] to Moshe at Sinai [as part and parcel of one and the same Divine Torah. Thus, God calls both the Oral and Written Torahs here "My Torahs"]

וְאוּמּוֹת הָעוֹלָם מַשְׁיבִין עֲלֵיהֶם כְּגוֹן אֲכִילַת חֲזִיר וּלְבִישַׁת שַׁעַטְנֵז שֶׁאֵין טַעַם בַּדָּבָר אֶלָּא גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְחֻקּוֹתָיו עַל עֲבָדָיו: **וְתוֹרָתִי.** לְהָבִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הַלָּכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי:

(Bereishit Rabbah *64:4).*

PROPHETS Malachi 2 **נביאים** מלאכי פרק ב

ב אִם־לֹ֣א תִשְׁמְע֗וּ וְאִם־לֹא֙ תָּשִׂ֣ימוּ עַל־לֵ֔ב לָתֵ֥ת כָּב֖וֹד לִשְׁמִ֑י אָמַ֤ר יְדֹוָה֙ צְבָא֔וֹת וְשִׁלַּחְתִּ֥י בָכֶ֖ם אֶת־הַמְּאֵרָ֑ה וְאָרַ֙רְתִּי֙ אֶת־בִּרְכֹתֵיכֶ֔ם וְגַם֙ אֲרֹתִ֣יהָ כִּ֔י אֵינְכֶ֥ם שָׂמִ֖ים עַל־לֵֽב: אִם לָא תִקַּבְּלוּן וְאִם לָא תְשַׁוּוּן דַּחַלְתִּי עַל לִבָּא לְמִתַּן יְקָרָא לִשְׁמִי אָמַר יְיָ צְבָאוֹת וְאֶשְׁלַח בְּכוֹן יָת מֵאֲרְתָּא וְאֵלוֹט יָת בִּרְכַתְכוֹן וְאַף אֲלוּטֵנֵיהּ אֲרֵי לֵיתְכוֹן מְשַׁוְיָן דְּחַלְתִּי עַל לִבָּא: **ג הִנְנִ֤י גֹעֵר֙ לָכֶ֣ם אֶת־הַזֶּ֔רַע וְזֵרִיתִ֥י פֶ֛רֶשׁ עַל־פְּנֵיכֶ֖ם פֶּ֣רֶשׁ חַגֵּיכֶ֑ם וְנָשָׂ֥א אֶתְכֶ֖ם אֵלָֽיו:** הָא אֲנָא נְזֵיף לְכוֹן בְּעַלְלַת בַּר זַרְעָא וַאֲגְלֵי בַּהֲתַת חוֹבֵיכוֹן עַל אַפֵּיכוֹן וַאֲבַטֵּל רְבוּת חַגֵּיכוֹן וְיִתְמְנַע חוּלָקְכוֹן מִנֵּיהּ: **ד וִֽידַעְתֶּ֗ם כִּ֤י שִׁלַּחְתִּי֙ אֲלֵיכֶ֔ם אֶת־הַמִּצְוָ֥ה הַזֹּ֖את לִֽהְיוֹת֙ בְּרִיתִ֣י אֶת־לֵוִ֔י אָמַ֖ר יְדֹוָ֥ה צְבָאֽוֹת:** וְתֵדְעוּן אֲרֵי שְׁלַחִית לְוָתְכוֹן יָת תַּפְקֵדְתָּא הָדָא לְמֶהֱוֵי קְיָמִי דְּעִם לֵוִי אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת: **ה בְּרִיתִ֣י ו הָיְתָ֤ה אִתּוֹ**

(2) If you will not hearken, and if you will not lay it to heart, to give glory to My name, said the Lord of Hosts, then I will send a curse upon you, and I will curse your blessings; I will curse them, because you do not lay it to heart. **(3)** Behold, I will rebuke the seed to hurt you, and I will spread dung on your faces, the dung of your sacrifices; and you shall be borne away to it. **(4)** Know then that I have sent this commandment to you, that My covenant might be with Levi, said the Lord of Hosts. **(5)** My covenant of life and peace was with him,

RASHI **רש"י**

(ב) **וְאָרַרְתִּי.** וְקִלַּלְתִּי אֶת בִּרְכוֹתֵיכֶם מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ לָכֶם: (ג) **גֹּעֵר.** לְשׁוֹן גְּעָרָה וְהַשְׁחָתָה: **וְזֵרִיתִי.** וּפָרַשְׁתִּי הַפֶּרֶשׁ שֶׁל בֶּהֱמוֹת חַגֵּיכֶם עַל פְּנֵיכֶם: **וְנָשָׂא אֶתְכֶם אֵלָיו.** תִּהְיוּ דּוֹמִין לְהַפֶּרֶשׁ הַהוּא שֶׁתִּהְיוּ נִבְזִים כָּמוֹהוּ: (ד) **לִֽהְיוֹת בְּרִיתִי וְגוֹ'.** לְקַיֵּם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי עִם שֵׁבֶט לֵוִי: (ה) **וָאֶתְּנֵם לוֹ.** שֶׁיְּקַבְּלוּ

(2) I will curse — *And I will curse the blessings with which they were to bless you.* **(3) Rebuke** — *An expression of reproach and destruction.* **And I will spread** — *And I will spread the dung of the beasts of your Festival offerings on your faces.* **And you shall be borne away to it** — *You shall resemble this dung, in that you will be despised like it.* **(4) That My covenant might be ...** — *To fulfill the covenant I made with the tribe of Levi.* **(5) And I gave them to him** — *that*

הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וָאֶתְּנֵם־לוֹ מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הוּא: קְרֵמִי הֲוָה עִמֵּיהּ
חַיֵּי וּשְׁלָמָא וְיַהֲבַת לֵיהּ אוּלְפָּן אוֹרַיְתִי שְׁלִים שְׁמִי דְּחִיל הוּא: ו **תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ**
וְעַוְלָה לֹא־נִמְצָא בִשְׂפָתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן:
אוֹרַיְתָא דְּקוּשְׁטָא הֲוָה בְּפוּמֵיהּ וְשִׁקְרָא לָא אִשְׁתְּכַח בְּסִפְוָתֵיהּ בְּשָׁלְמָא וּבְרַעוּתָא וּבְתַרֵיצוּתָא
הֲלִיךְ קֳדָמַי וְסַגִּיאִין אֲתִיב מֵחוֹבָא: ז **כִּי־שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ־דָעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ**
מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ יְדוָֹה־צְבָאוֹת הוּא: אֲרֵי שִׂפְתֵי כָהֵן יִטְרוּן מַדַּע וְאוֹרָאָה יְבָעוֹן מִפּוּמֵיהּ
אֲרֵי מְשַׁמֵּשׁ קֳדָם יְיָ צְבָאוֹת הוּא:

and I gave them to him, and of fear, and he feared Me, and was afraid of My name. (6) The law of truth was in his mouth, and unrighteousness was not found in his lips; he walked with Me in peace and uprightness, and turned many away from iniquity. (7) For the priest's lips should keep knowledge, and they should seek the law from his mouth, for he is the messenger of the Lord of Hosts.

RASHI **רש"י**

he shall accept it in reverence, and so he did. **And was afraid** — *an expression of trembling and fear.* (7) **For the priest's lips** — *They have the duty to guard the knowledge of the Torah.*

בְּמוֹרָא וְכֵן עָשָׂה: **נִחַת.** לְשׁוֹן חֶרְדָּה וּמוֹרָא. (ז) **כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן.** מֻטָּל עֲלֵיהֶם לִשְׁמֹר דַּעַת שֶׁל תּוֹרָה:

Writings Mishlei 5 כתובים משלי פרק ה

ו לֵךְ־אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם: אִתְרְמִי לִשְׁוּמְשְׁמָנָא עַטְלָא חֲמִי אָרְחָתְהוֹן
וְאִתְחַכָּם: ז **אֲשֶׁר אֵין־לָהּ קָצִין שֹׁטֵר וּמֹשֵׁל:** דְּלֵית לַהּ חָצָדָא הֵיךְ אַף לָא סָרְכָא
וְשַׁלִּיטָא: ח **תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ אָגְרָה בְקָצִיר מַאֲכָלָהּ:** מִתַּקְנָא בְקַיְטָא לַחְמָהּ וְגָבְשָׁא
בַּחֲצָדָא מֵיכְלָהּ: ט **עַד־מָתַי עָצֵל ו תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ:** עַד מָה לְאֵימַת אַנְתְּ
דָּמִיךְ אַנְתְּ עַטְלָא וּלְאֵימַת קָיְמַת מִן שְׁנָתָךְ: י **מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט ו חִבֶּק**

(6) Go to the ant, you lazy one, consider her ways, and become wise. (7) Which having no chief, overseer, or ruler, (8) Prepares her bread in the summer, and gathers her food in the harvest. (9) How long will you sleep, O lazy one? When will you rise from your sleep? (10) [If you say] Just a little [more] sleep, a little

RASHI **רש"י**

(6) **Go to the ant** — *And learn from her.* **וחכם** — *And become wise.* (7) **Which having no chief** — *Who would reproach her, and take from her hand if she were to steal from her fellow; nevertheless, she prepares her food in the summer.* (8) **אגרה** — *Gathers.* **מאכלה** — *Her food.*

(ו) **לֵךְ אֶל נְמָלָה.** וּלְמֹד מִמֶּנָּה: **וַחֲכָם.** וְהִתְחַכֵּם:
(ז) **אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין.** שֶׁיּוֹכִיחַ אוֹתָהּ וְיוֹצִיא מִיָּדָהּ
אִם תִּגְזֹל מֵחֲבֶרְתָּהּ וְאַף עַל פִּי כֵן תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ:
(ח) **אָגְרָה.** אָסְפָה: **מַאֲכָלָהּ.** מְזוֹנָהּ:

יָדַיִם לִשְׁכָּב: קַלִּיל שְׁנָתָא קַלִּיל נוּמְתָא קַלִּיל תְּחַבַּק יְדָךְ לְמַדְמְכָא: יא וּבָא־כִמְהַלֵּךְ רֵאשֵׁךְ וּמַחְסַרְךְ כְּאִישׁ מָגֵן: וְתֵיתֵי וְתִדְרוֹךְ מִסְכְּנוּתָךְ וְחוּסְרָנָךְ הֵיךְ גַּבְרָא כְּשֵׁרָא:

[more] slumber, a little [more] folding of the hands in sleep. (11) So shall your poverty come as a runner, and your want as an armed man.

RASHI רש"י

(11) **Come —** *As a walking person.* **Your poverty —** *That which impoverishes you.* **As an armed man —** *Who comes quickly to defend his masters.*

(יא) **וּבָא.** כְּאָדָם הַמְהַלֵּךְ: **רֵאשֵׁךְ.** מַה שֶּׁאַתָּה רָשׁ מִמֶּנּוּ: **כְּאִישׁ מָגֵן.** הַבָּא מַהֵר לְהָגֵן עַל אֲדוֹנָיו:

Mishnah *Bava Kamma, chapter 6* משנה בבא קמא פרק ו

א הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר, וְנָעַל בִּפְנֵיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה, פָּטוּר. לֹא נָעַל בִּפְנֵיהָ כָּרָאוּי, וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה, חַיָּב. נִפְרְצָה בַלַּיְלָה אוֹ שֶׁפָּרְצוּהָ לִסְטִים וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה פָּטוּר. הוֹצִיאוּהָ לִסְטִים. לִסְטִים חַיָּבִים: **ב** הִנִּיחָהּ בַּחַמָּה, אוֹ שֶׁמְּסָרָהּ לְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְיָצְאָה וְהִזִּיקָה חַיָּב. מְסָרָהּ לְרוֹעֶה. נִכְנַס רוֹעֶה תַּחְתָּיו. נָפְלָה לַגִּינָּה וְנֶהֱנֵית מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁנֶּהֱנֵית. יָרְדָה כְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה, מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה. כֵּיצַד מְשַׁלֶּמֶת מַה שֶּׁהִזִּיקָה

(1) If a man brings sheep into a shed and locks the door in front of them properly, but the sheep [nevertheless] escape and do damage, he is not liable [as he is not to blame]. If, however, he does not lock the door in front of them properly, he is liable [as he did not fulfill his duty of guarding his cattle]. If [the wall] broke down at night, or if robbers broke in, and they [the sheep] got out and did damage, he would not be liable. If [however,] robbers took them out [from the shed and left them at large and they did damage] the robbers would be liable [for the damage caused by the sheep, since they have thus become liable to control them]. (2) If the owner had left them in the sun [causing them discomfort: in such a case, a mere enclosure (which can withstand the force of normal winds,) would not be sufficient to restrain the animals], or he had handed them to the care of a deaf-mute, a mentally incompetent person or a minor, and they got away and caused damage, he would be liable. If he had handed them over to the care of a [competent] shepherd, the shepherd would have entered [into all responsibilities] in his place. If a sheep [accidentally] fell into a garden and derived benefit [from the fruit there], payment would have to be made to the extent of the benefit [but not to the extent of the actual damage, (see Parshat Noah Mishnah 2, for Wednesday)], whereas if it had gone down there in the usual way and done damage, the payment would have to be for the amount of the damage caused by it [in accordance with the laws of damage by tooth]. How is payment made for the amount of damage

רבנו עובדיה מברטנורא

א הכונס פטור. דהא נטרה ומאי הוי ליה למעבד: **הוציאוה לסטים.** אע"ג דלא הוציאוה ממש אלא שעמדו בפניה עד שיצאה, הוי כאילו הוציאוה בידים וחייבים: **ב הניחה בחמה.** מצערה לה שמשא ולא סגי לה בנעילה כראוי שהיא בדלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה בלבד: **נכנס רועה תחתיו.** ולא אמרינן בכהאי גוונא שומר שמסר לשומר חייב, שדרך הרועה הגדול למסור לרועה הקטן שתחתיו ולפיכך הרועה שתחתיו חייב: **נפלה לגינה.** וכגון שהוחלקה ונפלה באונס. אבל דחו אותה חברותיה והפילוה, משלם מה שהזיקה, דאיהו פשע בה, דהוי ליה לעבורינהו חדא חדא:

שְׁמִין בֵּית סְאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אָכְלָה פֵּירוֹת גְּמוּרִים מְשַׁלֶּמֶת פֵּירוֹת גְּמוּרִים. אִם סְאָה סְאָה אִם סָאתַיִם סָאתַיִם: ג הַמַּגְדִּישׁ בְּתוֹךְ שָׂדֶה שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. וַאֲכָלָתָן בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה פָּטוּר. וְאִם הוּזְקָה בָּהֶן בַּעַל הַגָּדִישׁ חַיָּב. וְאִם הִגְדִּישׁ בִּרְשׁוּת. בַּעַל הַשָּׂדֶה חַיָּיב: ד הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה בְּיַד חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן, פָּטוּר בְּדִינֵי אָדָם. וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. שָׁלַח בְּיַד פִּקֵּחַ חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר. וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים. הַמֵּבִיא אֶת הָעֵצִים חַיָּב. אֶחָד הֵבִיא אֶת הָעֵצִים. וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר. הַמֵּבִיא אֶת הָאוּר חַיָּב. בָּא אַחֵר וְלִבָּה. הַמְלַבֶּה חַיָּב. לִבְּתָה הָרוּחַ כֻּלָּן פְּטוּרִין. הַשּׁוֹלֵחַ אֶת הַבְּעֵרָה וְאָכְלָה עֵצִים. אוֹ אֲבָנִים,

caused by it [in accordance with the law of tooth]? By comparing the value of an area in that field requiring one *se'ah* [of seed] as it was [previously before being damaged] with what its value is [now]. Rabbi Shimon, however, says: If it consumed ripe fruits, the payment should be for ripe fruits; if one *se'ah*, [payment would be for] one *se'ah*, if two *se'ah*, [payment for] two *se'ah*. **(3)** If a man puts his stacks of grain in the field of another without permission, and the animal of the owner of the field eats them, there is no liability. Moreover, if it suffered harm from them, the owner of the stacks would be liable. If, however, he put the stacks there with permission, the owner of the field would be liable. [This is true only in a case where the common practice was for many people to store their grain in one storage field. In such a case, permission to bring in the grain implies acceptance of responsibility by the field's owner.] **(4)** If a man sent a coal [which could be made to burst into flames, (see Tosfot Yom Tov)] with a deaf-mute, a mentally incompetent person, or a minor [and damage resulted] he would be exempt from the judgments of man, but liable in accordance with the judgments of heaven. But if he sent [it] with a normal person, the normal person would be liable. If one person [first] supplies the fire and another the wood, he who supplies the wood would be liable [for without the wood, there would be no fire and when he brought the wood the fire had already been present]. Where [on the other hand, if] the first supplies the wood and the second the fire, he who supplies the fire would be liable. But where another [a third] person came along and fanned the flame, the one who fanned it would be liable [for he actually caused the damage]. If it was the wind that fanned it, all would be exempt [an unexpected storm wind; however in a situation where a normal wind was sufficient to cause it to flame the last one would be responsible]. If one caused a flame to go forth and it burnt wood, stones, or

רבנו עובדיה מברטנורא

מה שנהנית. לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: **שמין בית סאה באותה שדה.** אין שמין את הערוגה לבדה, מפני שמפסיד מזיק, ששמין אותה בכל שויה ורחמנא אמר וביער בשדה אחר, ודרשינן מלמד ששמין אותה על גב שדה אחרת אלא ששמין בית סאה באותה שדה כמה היתה שוה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת, וכמה היא שוה עכשיו, והשתא לא משלם כולהו דמיה, דמי שלוקח בית סאה כשהיא בתבואתה אינו מזלזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: **רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורים.** שכבר בשלו כל צרכן, משלמת כל ההיזק. והיכא שיימינן אגב שדה, היכא דעדיין לא נגמרו. והלכה כרבי שמעון: **ג ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב.** בגמרא מוקי לה בבקעה שרגילין כולן לעשות בגורן אחד, זה גדישו וזה גדישו, וממנין שומר. וכיון שאמר השומר עייל וגדיש, הוי כאילו אמר עייל ואנטר לך. אבל בשאר בני אדם, אפילו הגדיש ברשות אין בעל השדה חייב, עד דמקבל עליה נטירותא: **ד בא אחר וליבה.** נפח באש והעלה שלהבת, כמו בלבת אש. (שמות ג) ואית ספרים דגרסי נבה, מגזרת ניב

אוֹ עָפָר, חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה, שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעֵרָה. עֶבְרָה גְּדֵר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים, אוֹ נָהָר פָּטוּר. הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. עַד כַּמָּה תַּעֲבוֹר הַדְּלֵקָה, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִוא בְּאֶמְצַע בֵּית כּוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת כְּדֶרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעֵרָה (שמות כב). הַכֹּל לְפִי הַדְּלֵיקָה: ה הַמַּדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ. וְהָיוּ בוֹ כֵּלִים וְדָלְקוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יְשַׁלֵּם מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא גָּדִישׁ שֶׁל חִטִּים אוֹ שֶׁל שְׂעוֹרִים. הָיָה גָּדִי כָּפוּת לוֹ וְעֶבֶד סָמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ, חַיָּב. עֶבֶד

[even] earth, he would be liable, as it states: "If fire breaks out and catches in thorns so that the stacks of grain or the standing grain or the field be consumed: he who kindled the fire must surely make restitution." (Exodus 22:5) If it crossed a fence four cubits high[er than the flame] or a public road [sixteen cubits wide] or a canal, there would be no liability [as this could not have been expected; it is thus considered a mere accident]. If a man lights the fire on his own [premises], how far must one expect the fire to spread [before he becomes free of liability]? Rabbi Elazar ben Azariah says: It is regarded as being in the center of an area requiring a *kor* of seed [i.e., in the center of an area of fifteen hundred *amot*, as a fire is not expected to spread further than 750 *amot*]. Rabbi Eliezer says: [A distance] of sixteen cubits [suffices], equal to [the width of] a road in a public thoroughfare. Rabbi Akiva says: Fifty cubits. Rabbi Shimon says; [Scripture says] "he who kindled the fire must surely make restitution," (Exodus 22:5) [which shows that it] all depends upon the [height and the size of the] fire [the law is in accordance with Rabbi Shimon]. (5) If a man sets [a] fire [in his property and it spreads] to a stack of [someone else's] grain in which there are hidden vessels and these are burnt: Rabbi Yehudah says that payment should be made for all that was there, but the Sages say that no payment should be made except for a stack of wheat or for a stack of barley [i.e., one estimates the area taken up by the hidden vessels and evaluates how much grain could be stored in that area and then pays for the entire stack as if it were completely of grain. (This law is referred to as *tamun be'aish patur.* The reason being that the verse states "If fire breaks out ... so that the stacks of grain or the standing grain ..." just as standing grain is clearly visible and not hidden, so too, only such things which are not hidden is one responsible for.) The law follows the Sages]. [Where fire was set to a stack to which] a goat had been fastened and near which was a slave [not bound in any way] and all were burnt with the stack, there would be liability [for the goat and for the stack, but no liability whatsoever for the slave; since he was not bound, he should have escaped]. If, however, the

רבנו עובדיה מברטנורא

שפתים (ישעיה נז). כשאדם מדבר מנענע בשפתיו ורוח יוצא: **או עפר.** שליחכה נירו ונתקלקל: **או דרך הרבים.** שש עשרה אמה, כדגלי המדבר: **ר"ש אומר הכל לפי הדליקה.** לפי גובה הדליקה וגודל שיעורה. שכשהאש גדולה קופצת למרחוק. והלכה כר"ש: **ה המדליק את הגדיש.** שהדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו: **רבי יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו.** דר' יהודה מחייב על נזקי טמון באש. דלית ליה דרשא דאו הקמה מה קמה גלויה אף כל גלוי: **וחכ"א אינו משלם אלא גדיש וכו'.** דאית להו דרשא דאו הקמה, ופטרי על נזקי טמון באש. אלא שמשערין מקום הכלים כאילו הוא גדיש, ומשלם גדיש כשעור גופן של כלים. ומדקאמרי סיפא ומודים חכמים לר' יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה, מוכח בגמרא שנחלקו רבי יהודה וחכמים גם במדליק בתוך של חברו, שרבי יהודה סבר כשהדליק בשל חברו משלם כל מה שבתוכו ואפילו ארנקי ורבנן סברי כלים שדרכן

כְּפוּת לוֹ וּגְדֵי סָמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ, פָּטוּר. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בַּמַּדְלִיק אֶת הַבִּירָה, שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָנִיחַ בַּבָּתִּים: **ו** גֵּץ שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְהִזִּיק חַיָּב. גָּמָל שֶׁהָיָה טָעוּן פִּשְׁתָּן וְעָבַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְנִכְנַס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת. וְדָלְקוּ בְּנֵרוֹ שֶׁל חֶנְוָנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה. בַּעַל הַגָּמָל חַיָּב. הִנִּיחַ חֶנְוָנִי נֵרוֹ מִבַּחוּץ, הַחֶנְוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּנֵר חֲנֻכָּה פָּטוּר:

slave had been chained to it, and the goat was loose nearby and all were burnt by it, there would be exemption [from payment for the goat and for the stack; since the slave was chained, a capital charge is involved, and one is subject to capital punishment; where there is capital punishment, no monetary payments are made]. The Sages, however, agree with Rabbi Yehudah [who ordains payment even for hidden articles] in the case of one who [directly] set fire to a home that the payment should be for all that was kept therein, as it is surely the custom of men to keep [valuables] in [their] homes. **(6)** If a spark escapes from underneath a hammer and does damage, there is liability [for the one who caused the spark]. If, while a camel laden with flax was passing through a public thoroughfare, the flax got into a shop and caught fire by coming into contact with the shopkeeper's candle, and set alight the whole building, the owner of the camel would be liable. If, however, the shopkeeper left his candle outside [his shop], he would be liable [as he is to blame for placing his candle outside his shop in a public thoroughfare]. Rabbi Yehudah says: If it was a Hanukah lamp, the shopkeeper would not be liable [as he was entitled to place the Hanukah lamp outside, and during the Festival, the camel owner should have been more careful].

רבנו עובדיה מברטנורא

להטמין בגדיש כגון מוריגין וכלי בקר הוא דמשלם, כלים שאין דרכן להטמין בגדיש לא משלם. והלכה כחכמים: **היה גדי כפות לו חייב.** דבעלי חיים נמי אתרבו מאו הקמה. ומשום דקם ליה בדרבה מיניה ליכא למפטריה. דאינו חייב מיתה על העבד, הואיל ואינו כפות היה לו לברוח, ופטור עליו ממיתה ומן התשלומין. אבל אם היה עבד כפות לו, פטור אפילו על הגדי ועל הגדיש, דחייב מיתה על העבד וקם ליה בדרבה מיניה. ובגדי לא שני לן בין כפות לאינו כפות. ואיידי דנקט בעבד נקט בגדי: **במדליק את הבירה.** דמדליק בתוך של חבירו הוא, והוי כמאבד בידים. ואפ"ה טעמא משום דדרך בני אדם להניח כלים בבתים. אבל בגדיש דאין דרך בני אדם להניח אלא כגון מוריגין וכלי בקר, אע"ג דאדליק לתוך של חבירו, אינו משלם אליבא דחכמים אלא דברים שדרכן להטמין בגדיש: **ו גץ.** ניצוץ של אש: **רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור.** כיון דבמצוה קא עסיק. ואין הלכה כרבי יהודה:

Gemara *Bava Kamma 60a*

גמרא בבא קמא דף ס.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן אֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם. וְאֵינָהּ מַתְחֶלֶת אֶלָּא מִן הַצַּדִּיקִים תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים אֵימָתַי אֵשׁ יוֹצְאָה בִּזְמַן שֶׁקּוֹצִים מְצוּיִין לָהּ וְאֵינָהּ מַתְחֶלֶת אֶלָּא מִן הַצַּדִּיקִים

Rabbi Shmuel bar Nahmani stated that Rabbi Yonatan said, Calamity comes upon the world only when there are wicked persons in the world, and [yet] it always begins with the righteous, as it says: "If a fire breaks out and catches on thorns." (Exodus 22:5) When does fire break out? Only when thorns are found nearby. [Yet] it always begins with the righteous,

תְּחִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ וְאָכַל גָּדִישׁ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ שֶׁנֶּאֱכַל גָּדִישׁ כְּבָר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם בְּכִי טוֹב וְיֵצֵא בְּכִי טוֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שם יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. תָּנוּ רַבָּנָן דֶּבֶר בָּעִיר כַּנֵּס רַגְלֶיךָ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. וְאוֹמֵר (ישעיה כו) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגוֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ וְאוֹמֵר (דברים לב) מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חָרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה. מָאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵי בְּלֵילְיָא אֲבָל בִּימָמָא לָא תָּא שְׁמַע לֵךְ עַמִּי וְגוֹ' וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵי דְּלֵיכָא אֵימָא מִגַּוָּאי אֲבָל הֵיכָא דְּאֵיכָא אֵימָה מִגַּוָּאי כִּי נָפִיק יָתִיב בֵּינֵי אִינְשֵׁי בְּצַוָּותָא בְּעַלְמָא טְפֵי מַעֲלֵי תָּא שְׁמַע מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חָרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה אַף עַל גַּב דְּמֵחֲדָרִים אֵימָה מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חָרֶב. רָבָא בְּעִידָּן רִיתְחָא הֲוָה סָכַר כַּוֵּי דְּכְתִיב (ירמיה ט) כִּי עָלְתָה מָוֶת בְּחַלּוֹנֵינוּ. תָּנוּ רַבָּנָן רָעָב בָּעִיר פַּזֵּר רַגְלֶיךָ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם וְאוֹמֵר (מ"ב ז) אִם אָמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וְגוֹמֵר מָאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵי דְּלֵיכָא סַפֵּק נְפָשׁוֹת אֲבָל הֵיכָא דְּאֵיכָא סַפֵּק נְפָשׁוֹת לֹא. תָּא שְׁמַע (שם) לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וְגוֹ'. תָּנוּ רַבָּנָן דֶּבֶר בָּעִיר אַל יְהַלֵּךְ אָדָם בְּאֶמְצַע

as it states: "and the stack of grain was consumed" [ibid.; a metaphor for the righteous]. It does not say, "[catches on thorns] and the stack of grain," but that "the stack of grain was consumed," which means that the "stack of grain" had already been consumed [before the thorns]. [...] Rav Yehudah stated that Rav said: A man should always enter [a town] during the daytime and leave during the daytime, as it says, "And let none of you go out the door of his house until the morning." (Exodus 12:22) Our Rabbis taught, When there is an epidemic in the town, keep your feet inside [the house], as it says, "And let none of you go out the door of his house until the morning," and it further states, "Come, my people, enter into your chambers and shut your doors behind you," (Isaiah 26:20) and it says; "Outside, the sword will kill ... and you will experience terror inside." (Deuteronomy 32:25) Why these further citations? — Lest you think that the admonition given above [to stay indoors] refers only to the night, but not to the day. Therefore, come and listen: "Come, my people, enter into your chambers, and shut the doors behind you." And should you say that these apprehensions apply only where there is no terror inside [the house], whereas when there is terror inside it is much better to go out and sit among people in one company; again come and listen: "Outside, the sword will kill ... and you will experience terror inside," implying that [even where] the terror is "within" [the house, still] "Outside the sword" [of the Angel of Death] "will kill" [more]. In the time of an epidemic Rava used to keep the windows shut, as it is written, "For death is come up into our windows." (Jeremiah 9:20) Our Rabbis taught: When there is a famine in town, withdraw your feet [i.e., go someplace else], as it is said, "Now there was a famine in the land, and Avram went down to Egypt to sojourn there," (Genesis 12:10) and it is further stated, "If we say, We will enter into the city, then the famine is in the city and we shall die there." (II Kings 7:4) Why the additional citation? — Since you might think that this advice applies only where there is no danger to life [in the new settlement], whereas where there is a danger to life [in the new place] this should not be undertaken; [therefore] come and listen: "Now therefore come, and let us fall to the host of the Aramites; if they save us alive, we shall live" (ibid.). Our Rabbis taught: When there is an epidemic in a town, one should not walk in the middle of the road, as the

הַדֶּרֶךְ מִפְּנֵי שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת מְהַלֵּךְ בְּאֶמְצַע הַדְּרָכִים דְּכֵיוָן דִּיהִיבָה לֵיהּ רְשׁוּתָא מַסְגֵּי לְהֶדְיָא. שָׁלוֹם בָּעִיר אַל יְהַלֵּךְ בְּצִידֵי דְּרָכִים דְּכֵיוָן דְּלֵית לֵיהּ רְשׁוּתָא מְחַבֵּי חִבּוּיֵי וּמַסְגֵּי. תָּנוּ רַבָּנָן דָּבָר בָּעִיר אַל יִכָּנֵס אָדָם יָחִיד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת מַפְקִיד שָׁם כֵּלָיו וְהָנֵי מִילֵי הֵיכָא דְּלָא קָרוּ בֵיהּ דַּרְדְּקֵי וְלֹא מַצְלוּ בֵיהּ עֲשָׂרָה. תָּנוּ רַבָּנָן כְּלָבִים בּוֹכִים מַלְאַךְ הַמָּוֶת בָּא לָעִיר. כְּלָבִים מְשַׂחֲקִים אֵלִיָּהוּ בָּא לָעִיר:

Angel of Death walks at that time, in the middle of the road, for since permission has been granted to him, he stalks along openly. But when there is peace in the town, one should not walk at the side of the road, for since [the Angel of Death] has no permission, he slinks along in hiding. Our Rabbis taught: When there is an epidemic in a town, nobody should enter the Synagogue alone, as the Angel of Death keeps his implements there. This, however, is the case only [in a Synagogue] where no small children are being taught or where ten [males] do not pray [together]. Our Rabbis taught, When dogs howl, [this is a sign that] the Angel of Death has come to a town.

But when dogs frolic [this is a sign that] Eliyahu the prophet has come to a town.

זוהר תולדות דף קמ"ב ע"א

וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדוֹל דְּאִתְכְּלַל מִסִּטְרֵיהּ דְּדִינָא קַשְׁיָיא. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וְגוֹמֵר. זָכָאָה בַר נָשׁ דְּאִתְתְּקַף בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׁוֵי תּוּקְפֵּיהּ בֵּיהּ יָכוֹל כַּחֲנָיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה דְּאִתְתְּקָפוּ וְאַמְרוּ (דניאל ג) הֵן אִיתַי אֱלָהָנָא דִּי אֲנַחְנָא פַלְחִין יָכִיל לְשֵׁזָבוּתָנָא מִגּוֹ אַתּוּן נוּרָא יְקִידְתָּא וּמִן יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁזִיב. תָּא חֲזֵי דְּאִי לָא יְשֵׁזִיב וְלָא אִתְקַיֵּים עֲלַיְיהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח שְׁמֵיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּלָא יִתְקַדַּשׁ בְּעַיְנַיְיהוּ דִּכְלָא כְּמָה דְּאַמְרוּ. אֶלָּא כֵּיוָן דְּיַדְעוּ דְּלָא אָמְרוּ כְּדְקָא יָאוֹת אַהֲדְרוּ וְאַמְרוּ וְהֵן לָא יְדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. בֵּין יְשֵׁזִיב בֵּין לָא יְשֵׁזִיב יְדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. וְתָנֵינָן דְּמִלָּה אוֹדַע לְהוּ יְחֶזְקֵאל וְשַׁמְעוּ וְקַבִּילוּ מִנֵּיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִתְקַיֵּים עֲלַיְיהוּ בְּגִין דְּיִקַּבְּלוּן אַגְרָא. וּכְדֵין אֲהַדְרוּ וְאַמְרוּ וְהֵן לָא יְדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹמֵר. אֶלָּא לָא יִתְתְּקַף בַּר נָשׁ דְּיֵימָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְשֵׁזְבִינַנִּי אוֹ אִיהוּ עָבִיד לִי כָּךְ וְכָךְ. אֲבָל יִשְׁוֵי תּוּקְפֵּיהּ בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּיִסַּיְיעַ לֵיהּ כַּד אִיהוּ אִשְׁתְּדַל בְּאִינּוּן פִּקּוּדִין דְּאוֹרַיְיתָא וּלְמֵיהַךְ בְּאֹרַח קְשׁוֹט. דְּכֵיוָן דְּאָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַּכְּאָה מְסַיְיעִין לֵיהּ וַדַּאי. וּבְדָא יִתְתְּקַף בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ יְסַיְיעַ לֵיהּ וְיִתְתְּקַף

תרגום הזוהר

וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו וְגוֹ'. הַיְנוּ שֶׁנִּכְלָל מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה [שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו, וְעַל כֵּן קָרָא אֶת עֵשָׂו]. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (תהלים פ"ד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁמִּתְחַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׂם מִבְטַחוֹ בּוֹ. אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ אֶת הַבִּטָּחוֹן, עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, שֶׁבָּטְחוּ וְאָמְרוּ, הֵן אִיתַי אֱלָהָנָא וְגוֹ' דְּהַיְנוּ שֶׁבָּטְחוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵם מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, אִם לֹא יַצִּילֵם וְלֹא יִתְיַחֵד עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נִמְצָא שֶׁלֹּא יִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵינֵי כֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. אֶלָּא אַחַר שֶׁיָּדְעוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ כָּרָאוּי, חָזְרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יְדִיעַ לֶהֱוֵי לָךְ מַלְכָּא וְגוֹ', דְּהַיְנוּ שֶׁאָמְרוּ, בֵּין שֶׁיַּצִּיל וּבֵין שֶׁלֹּא יַצִּיל יִהְיֶה יָדוּעַ לְךָ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחֲוֶה לַצֶּלֶם. וְלָמַדְנוּ שֶׁדָּבָר זֶה הוֹדִיעַ לָהֶם יְחֶזְקֵאל, וְשָׁמְעוּ וְהֶאֱמִינוּ לוֹ, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִתְיַחֵד עֲלֵיהֶם, וְלֹא יַצִּילֵם, וְאָמַר לָהֶם זֹאת, כְּדֵי שֶׁיִּמְסְרוּ נַפְשָׁם

בֵּיהּ דְּלָא יִשְׁוֵי תּוּקְפֵּיהּ בָּאַחֲרָא וּבְגִין כַּךְ עֵז לוֹ בָךְ. מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. דְּיִעְבִּיד לִבֵּיהּ כַּדְקָא יָאוֹת בְּלָא הִרְהוּרָא אַחֲרָא אֶלָּא כְּהָאי מִסְלָה דְּאִיהִי מִתְיַישְׁבָא לְאַעְבָּרָא בְּכָל אָתָר דְּאִצְטְרִיךְ הָכִי נָמֵי. דָּבָר אַחֵר אַשְׁרֵי אָדָם עֵז לוֹ בָךְ. עֵז כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים כט) יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן בְּגִין דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּיִתְעַסָּק בְּאוֹרַיְיתָא לִשְׁמֵיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּכָל מָאן דְּאִתְעַסָּק בְּאוֹרַיְיתָא וְלָא אִשְׁתְּדַל לִשְׁמָהּ טָב לֵיהּ דְּלָא אִתְבְּרֵי. מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם מָאי מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שם ס"ח) סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. דָּא הַהִיא אוֹרַיְיתָא דְּאִיהוּ אִשְׁתְּדַל בָּהּ לְאָרְמָא לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְמֶעְבַּד לֵיהּ חֲטִיבָא בְּעָלְמָא. תָּא חֲזֵי יַעֲקֹב כָּל עוֹבָדוֹי הָווֹ לִשְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְגִין כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה עִמֵּיהּ תָּדִיר דְּלָא אַעְדֵּי מִנֵּיהּ שְׁכִינְתָּא. דְּהָא בְשַׁעְתָּא דְּקָרָא לֵיהּ יִצְחָק לְעֵשָׂו בְּרֵיהּ יַעֲקֹב לָא הָוָה תָּמָן וּשְׁכִינְתָּא אוֹדַעַת לָהּ לְרִבְקָה וְרִבְקָה אוֹדַעַת לֵיהּ לְיַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר תָּא חֲזֵי אִי חַס וְשָׁלוֹם בְּהַהוּא זִמְנָא יִתְבָּרַךְ עֵשָׂו לָא יִשְׁלוֹט יַעֲקֹב לְעָלְמִין. אֶלָּא מֵעִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה וְכֹלָּא בַּאֲתַר דְּאִצְטְרִיךְ אָתָא כִּדְקָא חָזֵי:

וְיִבְטַח בּוֹ וְלֹא יָשִׁים מִבְטַחוֹ בְּאַחֵר, וְעַל זֶה כָּתוּב, עוֹז לוֹ בָךְ. "מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם", פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁיְּעַשֶּׂה אֶת לִבּוֹ כָּרָאוּי שֶׁלֹּא יָבֹא בּוֹ הִרְהוּר זָר, אֶלָּא כְּאוֹתָהּ מְסִלָּה הַמְּתוּקֶנֶת לַעֲבוֹר בָּהּ, לְכָל מָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים, וְכֵן יִהְיֶה לִבּוֹ. דָּבָר אַחֵר, אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ, עוֹז, הוּא כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ תּוֹרָה. וְעוֹז לוֹ בָּךְ, פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּי כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה נִבְרָא. "מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם", מַהוּ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם, הוּא כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. שֶׁפֵּרוּשׁוֹ לְרוֹמֵם לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת. וְכֵן מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם, פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁאוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהּ, תִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לְרוֹמֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלַעֲשׂוֹתוֹ מְכוּבָּד וְחָשׁוּב בָּעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה, יַעֲקֹב, כָּל מַעֲשָׂיו הָיוּ לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם זֶה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ תָּמִיד, שֶׁלֹּא סָרָה מִמֶּנּוּ הַשְׁכִינָה. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָא יִצְחָק לְעֵשָׂו בְּנוֹ, לֹא הָיָה שָׁם יַעֲקֹב, וְהַשְׁכִינָה הוֹדִיעָה לְרִבְקָה, וְרִבְקָה הוֹדִיעָה לְיַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בֹּא וּרְאֵה, אִם חַס וְשָׁלוֹם, הָיָה עֵשָׂו מִתְבָּרֵךְ בְּאוֹתוֹ זְמַן, לֹא הָיָה שׁוֹלֵט עוֹד יַעֲקֹב לְעוֹלָם. אֶלָּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה שֶׁיִּתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב, וְהַכֹּל עַל מְקוֹמוֹ בָּא כָּרָאוּי.

יוסף לחוק

מוסר

מספר צידה לדרך דף ריב

Yosef le-Hok

Ethical Teaching:

Tzeidah La-Derekh Page 212

לְפִי שֶׁהַכְנִיעָה וְרִיחוּק הַגַּאֲוָה יַדְרִיךְ הָאָדָם לְיַחֵד כָּל הַמַּעֲשִׂים לְשֵׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לְבָאֵר מִדַּת הַכְנִיעָה וְהוּא שִׁפְלוּת הַנֶּפֶשׁ וְהַכְנָעוֹתֶיהָ וּמִיעוּט עֶרְכָּהּ אֶצְלָהּ וְהִיא מִדָּה מִמִּדּוֹת הַנֶּפֶשׁ הַטּוֹבָה. וְיֵרָאוּ אוֹתוֹתֶיהָ עַל הָאֵבָרִים מֵהֶם הַלָּשׁוֹן הָרָךְ. וְהַקּוֹל נָמוּךְ. וּמוֹשְׁלוֹ בְּיִצְרוֹ בְּעֵת הַכַּעַס. וּמִיעוּט הַנְּקָמָה אַחַר הַיְכוֹלֶת וְעִקָּרָהּ וְיסוֹדָהּ שֶׁל הַכְנִיעָה הִיא כְּנֶגֶד הַבּוֹרֵא. וְחַיָּיב אָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ בְּכָל עֵת וּבְכָל

Because submissiveness and distancing oneself from pride lead a person to designate all his actions for God, may His name be blessed, we should explain the characteristic of submissiveness. It consists of the humbleness of the soul and its subjugation, and regarding of itself as small in worth. It is one of the good characteristics of the good soul. One can see the signs externally; gentle speech, a quiet voice, self-control at times of anger, and minimizing vengeance, even though one is able to take revenge. But the essence and foundation of submissiveness is in relation to the Creator. A person must conduct himself with it at every moment and at all times.

זְמָן. וְהַנִּכְנָע יִקָּרֵא בִּלְשׁוֹנֵנוּ עָנָיו נִבְזֶה בְּעֵינָיו צָנוּעַ דַּכָּא שְׁפַל רוּחַ רוּחַ נִשְׁבָּרָה נִדְכֶּה רַךְ הַלֵּבָב נְכֵה רוּחַ. וּדְבָרִים יֵשׁ שֶׁיִּתְחַיֵּב בָּהֶם הַכְנִיעָה לְאָדָם נָגֵד הַשֵּׁם. הָאֶחָד כְּשֶׁיֶּחֱלַשׁ כֹּחוֹ מִתְּנוּעוֹתָיו מִפְּנֵי חֳלָאִים וּמְזָגִים רָעִים וְחוּלְשַׁת הַהַרְכָּבָה יִכָּנַע אָז לַבּוֹרֵא שֶׁהוּא רוֹפֵא חִנָּם וְיַחֲלִימֵהוּ וְיִרְפָּאֵהוּ. הַשֵּׁנִי כְּשֶׁיִּמְצָאֵהוּ פֶּגַע מֵאוֹהֲבָיו אוֹ מִקְרוֹבָיו אוֹ יֵרֵד מִנְכָסָיו וְכַיּוֹצֵא בוֹ וְיִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת יִכָּנַע לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִצְעַק אֵלָיו וְיִשְׁמַע קוֹלוֹ. הַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיַּחְשׁוֹב כַּמָּה חוֹבוֹת עָלָיו מֵהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ בּוֹרְאוֹ וְהוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּקֶרִי וּבְמֵרִי יִכָּנַע וְיִפְחַד מֵעָנְשׁוֹ וְשָׁב וְרָפָא לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַחְאָב (מ"א כא) הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב:

One who is submissive is called in our language many names; humble, deprecated in his eyes, modest, downtrodden, lowly of spirit, a broken spirit, contrite, soft-hearted, and stricken of self spirit [i.e., non-demanding]. There are things that necessarily cause a person to become submissive to God. The first is when a person becomes too weak to move about because of diseases, bad moods, or a weak constitution. Then he submits himself to the Creator, who heals freely, and Who makes him recover and heals him. The second is when a person suffers a misfortune from a close friend or relative, loses his wealth, or the like, and needs help from other people. He will then submit himself before God and cry out to Him, and He will hear his voice. Third, when one thinks of how many debts he owes for the goodness that his Creator has done for him, and yet he walks stubbornly and rebelliously with Him, he will submit himself and will be afraid of His punishment, and will return and be healed.

As it says about Ahav, "Do you see that Ahav has humbled himself?" (I Kings 21:29)

Practical Law:
Rambam, Laws of Character 7

הלכה
הרמב"ם הלכות דעות פרק ו

א הַמְרַגֵּל בַּחֲבֵירוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקִין עַל דָּבָר זֶה עָוֹן גָּדוֹל הוּא וְגוֹרֵם לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת רַבּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְכָךְ נִסְמַךְ לוֹ וְלֹא תַעֲמוֹד עַל דַּם רֵעֶךָ. צֵא וּלְמַד מַה אֵירַע לְדוֹאֵג הָאֱדוֹמִי: ב אֵיזֶהוּ רָכִיל זֶה שֶׁטּוֹעֵן דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לָזֶה וְאוֹמֵר כָּךְ אָמַר פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ שָׁמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אֱמֶת הֲרֵי זֶה מַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם. יֵשׁ עָוֹן גָּדוֹל

(1) One who bears tales about his fellow violates a negative commandment, as it says, "Do not go as a talebearer among your people." (Leviticus 19:16) Even though one is not flogged for this, it is a grave sin, and it causes the killing of many people in Israel. This is why [this commandment] is immediately followed by "Do not stand over the blood of your fellow." (ibid.) Go and learn from what happened to Doeg the Edomite (I Samuel 21:8; 22:9-19). (2) Who is a talebearer? One who carries words and goes from one person to another, and says, "This is what so-and-so said," "This is what I heard about so-and-so." Even though it is true, this person is destroying the world. There is a much greater

מִזֶּה עַד מְאֹד וְהוּא בִּכְלַל לָאו זֶה וְהוּא לָשׁוֹן הָרָע וְהוּא הַמְסַפֵּר בְּגַנּוּת חֲבֵירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר אֱמֶת. אֲבָל הָאוֹמֵר שֶׁקֶר נִקְרָא מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵירוֹ. אֲבָל בַּעַל לָשׁוֹן הָרָע זֶה שֶׁיּוֹשֵׁב וְאוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה פְּלוֹנִי וְכָךְ וְכָךְ הָיוּ אֲבוֹתָיו וְכָךְ וְכָךְ שָׁמַעְתִּי עָלָיו וְאָמַר דְּבָרִים שֶׁל גְּנַאי עַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב (תהלים יב) יַכְרֵת ה' כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת. אָמְרוּ חֲכָמִים שָׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא עֲבוֹדָה זָרָה גִּילוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וְלָשׁוֹן הָרָע כְּנֶגֶד כֻּלָּם. וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בְּעִיקָּר שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשׁוֹנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ. וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁלֹשָׁה לָשׁוֹן הָרָע הוֹרֶגֶת הָאוֹמְרוֹ וְהַמְקַבְּלוֹ וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו וְהַמְקַבְּלוֹ יוֹתֵר מִן הָאוֹמְרוֹ:

sin than this, and it is included in this prohibition. It is slanderous gossip, that is, one who tells demeaning things about his fellow, even though he tells the truth. But one who tells lies is called "one who puts out a bad name" about his fellow. However, [the one who is called] a [habitual] slanderer is one who sits and says, "This is what so-and-so did, and these were his ancestors and I heard such and such about him" and says disparaging remarks about him. About this Scripture says, "May the Lord cut off all smooth lips, the tongue that speaks great things." (Psalms 12:4) The Sages said, "For three sins a person is punished in this world and has no share in the world to come: idolatry, forbidden sexual relations, and murder. And slanderous gossip is equal to all of them." The Sages further stated, "Whoever tells slanderous gossip is as though he denies the existence of God. As it says, 'Who have said, "We will make our tongues strong. Our lips are with us; who is master over us?" ' (ibid., verse 5)". The Sages further said, "Slanderous gossip kills three people: the one who tells it, the one who accepts it, and the one about whom it is said — and the one who accepts it more than the one who tells it.

TOLDOT FOR THURSDAY תולדות ליום חמישי

TORAH תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

שני ו וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר: וישב יצחק בגרר: ז וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִוא כִּי יָרֵא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶּן־יַהַרְגֻנִי

(6) So Yitzhak lived in Gerar. (7) And when the men of the place asked about his wife, he said, She is my sister, because he was afraid to say "My wife," [for

RASHI רש"י

(ז) **לְאִשְׁתּוֹ.** עַל אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ אִמְרִי לִי אָחִי הוּא:

(7) **לאשתו** — *[literally, "to his wife," but here, the prefix* ל *is equivalent to* על *and thus,* לאשתו *means:] "Concerning (*על*) his wife." This is similar to the verse (Genesis 20:13),* אמרי לי אחי הוא *[literally "say to me, He is my brother." But there, the word* לי *is equivalent to* עלי*, "concerning me." Thus, that verse means,] "say* of me*, He is my brother" (see Rashi*